

1821. Intrarea lui Tudor Vladimirescu în București – „Scaunul oblăduirii norodului” *

G. D. ISCRU

Apropierea lui Tudor Vladimirescu, cu „Adunarea norodului”, de Capitala țării a stîrnit aci o vie activitate politică. Consulii puterilor străine (afară de cel prusian) se vor retrage din București, iar caimacanii domnului fanariot Scarlat Callimachi se vor retrage și ei la Giurgiu. Unii din marii boieri ai țării se vor retrage la Brașov, alții pe la moșii, pe la mănăstiri.

Divanul – „țara politică”, „țara legală” –, chibzuind asupra implicațiilor instalării „Adunării norodului”, cu întregul efectiv, în Capitală, a schițat unele măsuri – mai mult simbolice, căci de o împotrivire eficientă nu putea fi vorba – pentru a-l abate pe Tudor de la un astfel de gînd în noua conjunctură politică (cînd congresul „Sfintei Alianțe” la Laybach, condamnase, oficial, acțiunea revoluționară declanșată în Țara Românească). În acest scop, Divanul a depus evidente eforturi ca, prin tratative, să ajungă la o reglementare a raporturilor politice cu Tudor. Episcopul Ilarion al Argeșului – o personalitate a vremii și foarte apropiat lui Tudor încă din anii ultimului război ruso-turc – a ieșit în întîmpinarea „Adunării” (oare, trimis? al cui? oare din proprie inițiativă?), poate la Bolintin, și a avut cu căpetenia „Adunării” o confruntare dramatică¹. Și misiunea lui a reușit, dar episcopul a rămas, poate ca o garanție (voluntară? sau poate cerută ori chiar reținută de Tudor?), de aci înainte în mijlocul „Adunării”.

După întrevăderea cu Ilarion sau înainte de aceasta – oricum, la 16/28.III –, Tudor trimitea, din Bolintin, *a doua proclamație către locuitorii Bucureștilor*. În textul documentului se pornea de la ideea că este cunoscută „cererea norodului” pentru „dreptățile cele folositoare la toată obștea”. Se repeta – acum, și ca o presiune politică asupra Divanului – reproșul unirii „pămîntenilor boieri cu cei după vremi trimiși de domni”, unire datorită căreia acele dreptăți „cu totu s-au înghițit și s-au stricat”. Apoi venea argumentul puterii: să se rețină că el, Tudor, era în marginea orașului și comanda „peste șaisprezece mii” de oșteni – și toți „trag la București, unde este ca să se adune toată țara, cu mic cu mare”, spre a aștepta pe trimișii „prea puternicii împărății, ca să cerceteze jalnica lor stare și să le facă dreptate și orînduială bună”. Tudor le repeta bucureștenilor, ca un reproș, și le rezuma conținutul *primei proclamații* (din 8/20.III), cu constatarea că „nici o urmare văz că nu ați făcut”. Acum, date fiind cele spuse, „după datorie” le aducea la cunoștință și „părintește” îi sfătuia „ca în grab să-mi dați răspuns în scris, iscălit de toate

* Capitoul dintr-o lucrare în pregătire.

iznăfurile și de toți, mici sau mari, precum și de toți ostașii cîji vă aflați în București și vă hrăniți dintr-această țară, ca să știm de voiți binele de obște sau nu". Incluziunea în proclamație și a ostașilor aflați în București și care se hrăneau „dintr-această țară” era clară și grăitoare: ea se referea la arnăuții domnești, conduși de bimbașa Sava, oameni străini de țară; dacă între Tudor și Sava – om al Eteriei – ar fi fost vreo înțelegere, includerea acelor ostași în proclamație nu-și avea rostul, nici cel puțin tactic. Proclamația în sine era, evident, un *ultimatum*, dar unul de cea mai bună credință – cu adevărat „după datorie” și „părintește” dat repetat, după cum s-a înțeles –, în perspectiva noii ordini ce urma a se statornici, ordine a cărei temelie Tudor o arăta, din nou, succint, dînd totodată toate garanțiile de siguranță și de securitate: „Căci oricare va fi la un glas și întru unire cu creștinescul norod, este pornit numai pentru dreptate, acela se va numi patriot. Iar vericare se va împotrivi binelui obștesc, acela ca un vrăjmaș se va socoti! Să știți și aceasta!”. Și proclamația se încheia cu garanția: „Pentru care vă încredințez că toți se vor uni cu obștescul norod și vor fi întocmai următori cu dînsul, nicidecum nu vor rămînea căiți, sau boieri, sau ostași, sau vericine vor fi. Iar care împotriva va urma, în veac se va căi”².

Proclamația din 16/28.III va fi avut efect asupra Divanului. Reușita misiunii lui Ilarion s-a putut adăuga la aceasta, hotărînd Divanul la primul pas politic important pe linia reglementării raporturilor politice cu Tudor. Boierii divaniți pregătiseră – în prealabil, se poate deduce din observarea atentă a izvoarelor – un document spre a i-l înmîna lui Tudor. Era, desigur, acea „Carte de adevărire”, semnată de 77 boieri, înmînată însă după reușita misiunii lui Ilarion și după menționata proclamație, anume la 17/29.III, de către Dinicu Golescu, la Ciorogîrla³, unde, ca trimis al Divanului, l-a întîmpinat pe Tudor. Precum se știe, prin această „Carte de adevărire” Divanul accepta să considere că „pornirea d-lui slugerului Theodor Vladimirescu nu este rea și vătămătoare nici în parte fieșcăruia, nici patriei, ci folositoare și izbăvitoare și norodului spre ușurință”. Și boierii divaniți se jurau că „niciodată nu vom cugeta împotriva vieței și a cinstei d-lui și ne vom uni întru toate bunele cugetări cîte se vor chibzui” între Tudor și ei, acele „chibzuiri” urmînd a privi, fără nici o părtinire, la folosul, „nebîntuirea pacinică” și la „cinstita petrecere” a „acestui norod al Valahiei, patriei noastre”⁴.

După I. P. Liprandi, Dinicu Golescu ar fi invitat pe Tudor să ocupe cît mai repede Capitala⁵ Dar căpetenia „Adunării norodului”, precum se știe, a „preferat”, deocamdată, să-și instaleze tabăra la Cotroceni, atunci în afara orașului, într-o poziție excelentă, la 18/30 martie.

Dar consulul general țarist Al. Pini se retrăsese spre Brașov, poate la 17/29.III iar Alexandru Ipsilanti se apropia de București. Propagandei eteriste nu-i va fi fost greu – o mai făcuse și pînă atunci! – să intimideze Divanul cu „legăturile” dintre cei doi – Tudor și Al. Ipsilanti. Divanul avea nevoie însă să cunoască sigur dacă există sau nu atari legături între Tudor și șeful Eteriei. Pentru aceasta era necesar să ia legătura direct cu Al. Ipsilanti. Atari legături, dacă ar fi existat, ar fi complicat mult situația politică, în defavoarea românilor, a țării lor. Și dacă prin Dinicu Golescu, la 17/29.III îl vor fi chemat să ocupe Capitala – unde eteriștii puteau să facă mari nereguli și încurcături, după plecarea consulului Pini, și dacă informația aceasta a lui I. P. Liprandi este exactă! –, acum, cînd Tudor se instalase cu tabăra la Cotroceni, iar Al. Ipsilanti încă era la cîteva zile de București, era mai nimerit, sub aspect politic, ca Tudor să rămînă la Cotroceni. Divanul îl putea suspecta pentru eventuale legături cu eteriștii. Dar și Tudor avea motive să suspecteze, la rîndul lui, Divanul.

În această situație, din partea mitropolitului și a Divanului a fost trimis la Cotroceni, la 19/31.III, unul dintre cei mai abili boieri, foarte cunoscut și oarecum apropiat lui Tudor, logofătul Al. Filipescu-Vulpe, cu misiunea „să-l înduplece (pe Tudor) a nu intra în oraș pînă nu va sosi și prințul Ipsilant”. Și abilitul boier – continuă Naum Rîmniceanu – „pînă seara s-au prigonit cu dînsul”. Dacă Divanul se temea de eventualele legături ale lui Tudor cu Ipsilanti, Tudor, la rîndul lui, avea motive, cum am spus, să suspecteze cel puțin pe unii boieri divaniți. În esență însă, pentru el era absolut necesar ca Divanul să nu cadă în mîinile eteriștilor-fanarioți. Și Naum Rîmniceanu scrie: „abia l-a înduplecat (Al. Filipescu pe Tudor - n.n.) să rămăe afară din București”⁶.

Aci, la Cotroceni, trimisul Divanului și Tudor vor fi discutat și delicata *problemă a puterii politice*. După Naum, Tudor, „acceptînd” soluția rămîinerii, deocamdată, la Cotroceni, a intrat în „altă fandasie, mai mare”, anume, aceea „că lui i să cade să stăpînească singur, cu deplină putere, toată Țara Românească, fiindcă este pămîntean și s-au străduit pentru dreptățile Patrii”. Sînt de reținut și ideea dar și argumentarea ei, deopotrivă!

Oricum, deși motive de suspectare reciprocă rămîneau – pînă la sosirea lui Al. Ipsilanti și clarificarea raporturilor dintre cei doi! –, Divanul (țara politică!) și Tudor (reprezentant al „Adunării norodului” și comandant al unei puternice oștiri!) se înțeleseseră, deocamdată: Tudor să rămîină la Cotroceni – de unde, în ce-l privea, putea să controleze cu ușurință Capitala – pînă cînd situația politică urma să se mai clarifice.

În precipitarea evenimentelor este însă posibil ca bulibașa Sava, comandantul arnăuților – singura forță armată din oraș, totuși! –, în așteptarea lui Al. Ipsilanti, să fi făcut (ori numai să fi încercat) presiuni asupra Divanului, spre a și-l subordona. Aceasta ar fi fost extrem de periculos pentru cauza românilor, dat fiind scopul declarat antiotoman al acțiunii eteriste din Principate (chiar dacă despre Sava se știa acum că este „omul lui Callimachi” – domnul fanariot, numit de la Poartă; comportarea lui ulterioară îi definește poziția).

Tudor, care știa să-și plaseze cu abilitate informatorii, putea să fie la curent cu evenimentele din București.

Pe de altă parte, după exprimarea poziției ostile a țarului, era un moment decisiv, cînd românii, practic, își luaseră soarta în propriile lor mîini, hotărîți „să-și poarte crucea”, cum se spunea atunci –, o cruce a suferinței, dar și a speranței, a credinței în forțele proprii, așa cum se sugera și pe steagul cel mare al revoluției.

Atît pe plan intern (prin reglementarea raporturilor cu Divanul), cît și pe plan extern, revoluția românilor intrase într-o nouă etapă: Tudor va da, în curînd, toate garanțiile despre inexistența legăturilor cu Al. Ipsilanti, iar ostilitatea țarului – care nu era o surpriză, dar de care trebuia să se țină seama cu tată seriozitatea – urma a fi analizată în toate implicațiile ei.

Direct și oficial, Tudor a luat cunoștință despre ostilitatea țarului la 19/31.III, cînd Al. Filipescu i-a remis, la Cotroceni, „nota” lui Al. Pini. În răspunsul întors Divanului, la 20.III/1.IV, Tudor nu bravează cînd spune că a „văzut” și a „înțeles” cele cuprinse în „nota” consulului general țarist, dar că „și de să va publicarisi și de nu, pe mine nu mă supără” (va fi „sugerat” însă ca „nota” să nu fie publicată!). După discuțiile purtate cu Al. Filipescu, trimisul Divanului, pe Tudor îl interesa acum modul în care va colabora cu această „țară politică”. Pentru a nu oferi nici un pretext de intervenție din afară, indiferent din partea cui – căci pe această linie trebuia mersul –, era absolut necesară o comportare adecvată a Divanului: să nu facă – sau să nu fie silit să facă! – vreun gest politic necugetat. Ca reprezentat al

„norodului”, pe Tudor îl interesa și poziția politică a locuitorilor Capitalei. Într-o zi sau în câteva ore, multe se puteau petrece în București, în absența lui!

Deci, în atari condiții, Tudor hotărîse să intre în oraș – și trimitea Divanului („din partea mea”) o notă, pe care o socotea că „va fi după plăcerea dumneavoastră”, a boierilor divaniți. Trimitea, totodată, și „încredințarea care este de trebuință sufletește a o face toți oroșanii<i>, mari și mici”. Și din nou un apel ultimativ, dar tot „părintește” făcut, căci era hotărît ca a doua zi, la 21.III/2.IV, să intre în Capitală: „Ci de aveți dv. scopos a urma binelui obștesc, mă rog să binevoiți a pune să citească în grab, întru auzu tuturor, și pînă în seară negreșit să aleagă cei buni de cei răi, adică cei ce vor binile obștesc să iscălească încredințarea cea sufletească, iar cine nu – slobod este ca să să tragă în lături”. Lucrurile erau hotărîte, nu mai încăpea nici o îndoială. „Mîine dimineată – încheia Tudor apelul către reprezentantul Divanului –, trăgînd, voi ca să așaz și eu acolo în București cu o sumă de oameni, pentru care să fie știut dumitali”⁸.

La 18/30.III, din Mizil, Al. Ipsilanti își trimitea „proclamația” către „nobilii locuitori ai Bucureștiului”⁹, chemîndu-i să rămînă în Capitală, promișîndu-le totul și nimic. Era clară dorința lui de a ajunge în Capitală, unde să-i găsească pe toți „nobilii locuitori” adunați. Or, tocmai acest lucru trebuia evitat, căci ar fi fost, mai ales în noua conjunctură, un evident motiv de intervenție otomană. Singura forță care putea împiedica intrarea lui Al. Ipsilanti în București era Tudor, cu „Adunarea norodului”. Chiar dacă Divanul mai șovăia – sau, poate, numai unii dintre boieri –, intrarea trebuia urgentată.

Proclamația lui Tudor Vladimirescu, din 20 III/1.IV, dată în ajunul intrării sale în Capitală, a reafirmat cauzele și obiectivele revoluției, cu unele „retușuri” cerute de momentul politic. Totodată, prin textul ei, proclamația înfățișa revoluția ca expresie a „renașterii” românilor și expunea succint temelia noii ordini ce urma a se instaura. Ea nu se adresa numai către „nobilii” locuitori ai Capitalei, precum cea a lui Al. Ipsilanti, ci „către toți lăcuiitorii din orașul Bucureștilor, parte bisericească și mirenească, boierească și neguțătorească și către tot norodul”. Erau, în cuprinsul acestei proclamații, atît concesii din partea căpeteniei „Adunării norodului” – concesiile utile, după primirea acelei „cărți de adevărire” –, dar erau totodată și presiuni politice menite să înlătore, din capul locului, vreo abatere de la principii sau vreo eschivare.

„Pricinile care m-au silit a apuca armele sânt pierderea privilegiurilor noastre și jafurile cele nesuferite care le pătimea frații noștri” (adică țărării – n.n.) – începea Tudor proclamația, eliminînd orice comentariu asupra vinovaților, comentariu prezent în acte anterioare. Apoi, pe linia concesiilor astfel începute, continua: „Mai nainte intrării mele în București, cu cale am socotit să vă vestesc mai întîiu, ca din partea norodului, uitare de istov celor mai nainte lucrate și să vă chem pe toți ca să vă uniți cu norodul și să lucrați cu toți dinpreună obșteasca fericire fără de care norocire în parte nu poate fi”. Era cuprinsă, în economia acestei fraze, hotărîrea de a intra în București – asupra acestui punct nu încăpea discuții! Urma nouă concesie importantă – „uitare de istov celor mai nainte lucrate” –, acordată „din partea norodului” (care, evident, trecea astfel peste atîtea chinuri îndurate – și nu era de ignorat acest preț al „uitării”!). Se cerea însă un lucru esențial, în schimb: unirea cu „norodul” și lucrarea pentru „obșteasca fericire, fără de care norocire în parte nu poate fi”. Se exprima astfel dezideratul intern suprem al revoluției și raporturile individ-societate în noul regim care urma a se institui. Și –

de reținut, pentru toate formulările acestui principiu suprem în toate documentele revoluției – nu vorba „stăpînul”, „domnul”, „dictatorul”, deținătorul de fapt al unei mari puteri, ci atît concesiile, cît și chemarea la unire politică se lansau „din partea norodului”. Această formulare, prezentă în toate documentele emenate din cancelaria lui Tudor, cînd împrejurările o cereau, exprimă democratismul profund al gîndirii conducătorului (evident, o democrație în limitele epocii) și a sfetnicilor cu care, desigur, Tudor se consulta.

Urma, în proclamație, un patetic apel către toți românii: „Fraților! cîți n-ați lăsat să s<ă> stingă în inimile dv. sf<înta> drag<ost>e cea către patrie, aduceți-vă aminte că sântem părți ale unui neam” și „cîte bunătăți avem sânt răsplătirea din partea neam<u>ului către strămoși<i> noștri pentru slujbele ce au făcut” – teoretiza Tudor, în invocație, la nivelul gîndirii europene a timpului, legătura omului modern cu țara și cu neamul său. Apoi, logic, urma datoria fiecăruia: „Ca să fim și noi vrednici acestor cinstiri ale neamului, datoriile netăgăduită avem să uităm patimile cele dobitocești și vrăjibile ce ni-au defăimat atît încît să nu mai fim vrednici de a ne numi neam”. Ce trebuia făcut? Soluția venea în aceeași logică fermă a gîndului început: „Să ne unim dar cu toți, mici și mari, și ca niște frați, fii ai uniia maici, să lucrăm cu toți<i> împreună, fieșcare după destoinicia sa, căștigarea și nașterea a dooa a dreptăților noastre”. Iată un aspect nesubliniat al revoluției din 1821: conducătorii și ideologii ei au conceput-o ca o *expresie politică a renașterii românești* la începutul veacului trecut, în acest moment de început al epocii moderne. „Vericarele va îndrăzni a face cea mai mică împotrivire în lucrări aceștii nașteri de al doilea – continua Tudor –, unul ca acela, fraților! să s<ă> pedepsească cumplit”¹⁰.

Cu aceasta, pregătirea politică, de principiu, pentru intrarea în București era făcută. În dimineața zilei de 21.III/2.IV, în tabăra de la Cotroceni se puneau la punct ultimele detalii și se trimiteau ultimele înștiințări spre Capitală: „cu un ceas mai întîi” (mai devreme – n.n.) să se anunțe ca prăvăliile, porțile și hanurile să fie închise „pînă la opt ceasuri din zi” (orele 20 seara), iar pînă a doua zi „negreși” să se lase „slobode”, pentru încartuirea ostașilor „Adunării”, mai multe „locuri” importante din Capitală: Mitropolia și mănăstirile Sf. Spiridon și Radu Vodă, precum și „casile răposatului Manuc Bei, Cișmeaua lui Filaret, casile dumnezei cocoanii Joiții Brîncoveanca, casile sârdarului Marcu ce sînt în capul podului Beilic, casile dumnezei cocoanii Elenchi Crețuleasca și ale Fălcoencii”¹¹.

Și astfel, în ziua de 21 martie/2 aprilie 1821 – zi însoțită de primăvară –, pe la orele două d. a., venind din tabăra de la Cotroceni, Tudor Vladimirescu a intrat în București cu toată solemnitatea¹², dînd dovadă, și cu acest prilej, de multă înțelepciune și răspundere politică pentru interesele superioare ale țării și ale neamului său¹³. Comandirul era – după C. D. Aricescu¹⁴ – în fruntea pandurilor săi, în cea mai mare parte gorjeni și mehedințeni, „renumiți” pentru curajul și statura lor”. În mînă Tudor ținea o piine mare – semn tradițional al bunătății și al belșugului. În dreapta, un preot (nu putea fi Ilarion, ar fi fost remarcat!) purta crucea dreptății, dar și crucea jertfei și a suferinței. Un pandur – nu-i cunoaștem locul în alai – ducea steagul, steagul cel mare al revoluției – chintesență a programului revoluționar, simbol al ideii de unitate și independență românească, purtînd pe el culorile naționale care se vor cristaliza curînd în stindard național¹⁵. Timpul era superb și Dealul Mitropoliei era plin de „curioși”, dar, desigur, și de mult popor entuziast, venit să privească și să primească așa cum se cuvine alaiul. Se descărcau focuri de armă, dar nu ca semn de ostilitate din partea cuiva.

Tudor și-a stabilit „cartierul general” în casele „răposatului” Manolache Brîncoveanu, aflătoare „la poalele malului Mitropoliei”, continuînd, în următoarele două zile, tratativele cu Divanul (pînă la 23.III/4.IV).

Tudor a evitat, cu înțelepciune, complicațiile politice pe care le-ar fi adus provocările lui bimbașa Sava sau ale arnăuților pe care acesta îi pusese de pază la Mitropolie. Dînd în notă alte relatări demne de luat în seamă, din izvoare referitoare la momentul intrării lui Tudor în București¹⁶, reținem în text, ca mai bogată în detalii, relatarea din *Istoria jefuitoarelor ...*, izvor în general nefavorabil lui Tudor, dar tocmai de aceea mai prețios. „*Bimbașa Sava găsea cu cale – se arată în menționatul izvor – să nu lase pe Tudor a intra cu oastea în București, ci să-i stea înprotivă, atît cu oamenii săi, cîtși avea atuncea strînși, cît și cu oroșanii; însă, ori pentru frica vărsării de sînge, ori pentru răscolirea orașului sau pentru amăgitoarele momeli ale aceluia sluger Tudor, nu s-au găsit a fi cu cale părerea bimbașei Savei, cu toate că din povățuirea lui se ridicaseră multe scînduri, de la intrările în oraș, ale podurilor celor mari, și să lase slobod numai Podul Calicilor, prin care a și intrat în București Tudor cu gloata lui. Și măcar că poftia a veni în Mitropolie, însă văzînd că nu se primește bucuros, <Tudor> au tras la casele Brîncoveancii și s-au umplut curtea și toată mahalaoa aceia de oamenii lui. Iar în Mitropolie era orînduit de pază un căpitan Tănăsie Arnăutul, om al Savei, cu vreo patruzeci de oameni aleși. Acest numit căpitan era foarte dîrz și nebăgător în seamă de moarte, însă în acea zi (a intrării lui Tudor în București – n.n.) au petrecut liniștit; iar dacă au înoptat, au pus, din oamenii lui, pre cîțiva în clopotniță, iar pe alții deasupra chiliilor despre Răsărit și, poate fiind înfierbîntați și de vin, a început fără veste a arunca puști, focuri necurmate, asupra lui Tudor și a ordinii lui; iar el (Tudor – n.n.), socotind a fi această pornire a lor mai mult din beție decît din vitejie, nu ș-au potrivit mintea cu a lor ci au poruncit la ai săi ca să se aștearnă toți la pămînt și să stingă focurile și lumînările; și cu acest mijloc au trecut furia primejdiei ce putea să urmeze din porneala acelor arnăuți, care au ținut nebunește, cu neîncetare, pînă la miezul nopții, și altă stricăciune n-au putut face decît au spart geamurile caselor și au împușcat doi cai.*

Iar făcîndu-se ziua și adunîndu-se Tudor cu boierii și cu bimbașa Sava, <Tudor> a arătat cu umilință părerea sa de rău pentru acea nebunească pornire a arnăuților din Mitropolie, în vremea cînd el n-au venit cu nici o răotate asupra Bucureștilor, ci mai vîrtor spe paza orașului acestuia; <Tudor a mai spus> că nu îi sînt neștiute răotățile ce făceau Ipsilanteștii în Moldova și, poate, neștiind aceia că să afla păzitori în București, să vor întinde pînă aicea.

Duioasele lui cuvinte au înduplecat pre boieri și pre bimbașa Sava a crede că el (Tudor – n.n.), la acea vreme, cînd nici domn nu mai venia să se așeze în scaun, nici vreo oaste otomanească să simția, putea să fie de folos împotriva năpădirii Ipsilanteștilor. Deci toți au imputat căpitanului Tănăsie, mai marele arnăuților din Mitropolie, pentru pornirea ce făcuse; și dintr-aceia zi au dat Tudor strașnice porunci tuturor oamenilor săi a nu să face nici cea mai mică supărare orășenilor, că oricare dintrînșii să va afla înprotivă, cu cumplită pedeapsă să va pedepsi. Și așa, ostoindu-să deocamdată frica boierilor și a lăcuitorilor, <aceștia> petrecea în pace de cătră Tudor și de cătră oamenii lui”¹⁷.

Mai reținem aici, de la un martor ocular și trăitor al evenimentului, memorialistul C. Izvoranu, că „a doua zi de dimineață însă arnăuții deșertaseră Mitropolia și Tudor băgă un căpitan cu 100 panduri în Mitropolie” – și Izvoranu continuă a arăta măsurile de securitate luate de Tudor, ulterior, în Capitală¹⁸.

Pentru seriozitatea actului ce se săvârșea, pentru solemnitatea, dar, mai ales, pentru gravitatea momentului, încă mai reținem – după C. D. Aricescu – că în frumoasa și liniștita zi a intrării în București, deja „la trei ore după amiază căpitanii lui Tudor parcurseră Capitala, citind pe la răspîntii proclamațiunea scrisă de la Bolintin (cea din 16/28.III – n.n.); iar preoții întonau cînturi bisericești, urmate de descărcături de arme. Apoi – continuă C. D. Aricescu – se orînduiră streji pe la toate locurile unde trebuința cerea”¹⁹. Și încă mai este de reținut, tot după C. D. Aricescu, bazat pe sursele sale vii, că în ziua aceea chiar, a intrării în Capitală, Tudor a făcut o „vizită”, poate prima „vizită” importantă, boierului care preluase – după plecarea lui Gr. Brîncoveanu – dregătoria de mare spătar, Emanoil Băleanu²⁰; l-a „vizitat”, deci, pe *conducătorul legal* al tuturor forțelor înarmate ale țării, pe care bimbașa Sava nu-și „permisese” să-l „închidă”, cu Divanul, în Mitropolie și căruia, la o adică, trebuia să i se subordoneze. Tot în acea zi Tudor l-a mai „vizitat” pe prietenul său Manole Gugu lipscanul²¹.

Relatînd, după sursele sale (edite, inedite sau încă vii atunci), despre cele petrecute în seara și în noaptea acelei prime zile a prezenței lui Tudor în București, C. D. Aricescu ne informează că „în acea seară se dete ordin a se stinge luminile mai devreme; iar pe la 8 ore seara se auziră descărcături de arme, fără gloanțe”, timp de un sfert de oră. „*Toți crezuseră că pandurii s-au încăeratu cu arnăuții lui Sava*” – continuă Aricescu. „*Nu era însă decît uă simplă sfidare reciprocă, fără triste rezultate*”²².

De un deosebit interes pentru împrejurările intrării lui Tudor în București este relatarea din nota informativă rusă – *trimisă chiar de la fața locului* – din 22.III/3.IV. „*Tudor Vladimirescu, care conduce poporul răsculat din Oltenia – se arată în respectiva notă – a sosit în sfîrșit la București. Mai întîi și-a ales mănăstirea Cotroceni, situată în suburbia orașului, apoi, la data de 21, a anunțat că dorește să intre în Mitropolie, situată în oraș, ca să se poată aduna acolo și boierii și toate celelalte stări, pentru consfătuiri, spre a pune la cale soarta poporului. Bimbașa Sava, comandantul arnăuților din București, și-a manifestat împotrivirea la această dorință și, ridicînd podurile de pe multe străzi, a căutat să nu lase pe Vladimirescu să intre în oraș. Acesta însă, lăsînd în fața străzilor principale numai cîteva detașamente înarmate ale «Adunării norodului», a poruncit celorlalte să intre în oraș pe străzile mici. Bimbașa Sava, văzînd această dispoziție, s-a dus cu arnăuții săi la Mitropolie și s-a închis în ea, împreună cu Mitropolitul însuși. Între timp, toate prăvăliile și casele din oraș s-au închis și ele. Poporul înarmat, împreună cu Tudor Vladimirescu, s-a grăbit spre Mitropolie, în speranța că aceasta li se va deschide în cele din urmă. Arnăuții însă au hotărît să se împotrivească cu hotărîre și Vladimirescu, convingîndu-se de aceasta, a ocupat pentru locuința sa proprie casa văduvei Zoița Brîncoveanu, situată chiar în fața Mitropoliei, iar oamenii lui înarmați s-au așezat prin diferite case și locuri în jurul Mitropoliei, căutînd să nu lase să treacă în ea nici un fel de provizii*”²³.

Deci, o adevărată blocare a Mitropoliei, în fața acestei acțiuni de bravadă a lui bimbașa Sava, dar o blocare discretă, cu infiltrări pe străzile mici, desigur în relativă liniște, ca orașul să nu intre în panică, timp în care celelalte dispoziții ale lui Tudor (închiderea prăvăliilor, a caselor etc.) își urmau cursul normal, din dispoziția Divanului sau, dacă acesta era închis de Sava în Mitropolie, în mod spontan, pentru siguranță²⁴.

Coroborînd izvoare și rezumînd, reconstituim împrejurările grave – și complicate, sub aspect politic – ale intrării lui Tudor în Capitala țării; dar, în ultimă instanță, o intrare solemnă, triumfală, în fruntea „Adunării norodului” și în numele acesteia, intrarea în orașul care urma să fie, în concepția lui Tudor și a celor care gîndeau ca el consiliindu-l sau urmîndu-l cu încredere și speranță, urma să fie, deci, „*scaunul oblăduirii norodului*”.

Deci, rezumînd, reconstituim. Acceptînd, pentru început, să-și așeze tabăra la Cotroceni, de unde putea controla Capitala, Tudor, aflînd despre manevrele lui Sava – categoric, ostil acestuia – și mai ales de primejdia „*năpădirii Ipsilanteștilor*”, situație în care Divanul – ca „*țară politică*” – putea să cadă în mîna eteriștilor-fanarioți, Tudor deci a hotărît să intre în București cît mai repede și cu orice preț; de altfel, deocamdată, nimeni nu-l putea împiedica. În acest sens, a înștiințat Divanul și a dat dispozițiile de cuviință, pînă la detaliu. Bimbașa Sava s-a opus, bravînd cu nechibzuință sau, poate, în mod deliberat provocator, pentru a crea complicații. Divanul n-a fost de acord cu Sava, dar acesta, cu de la sine putere, a luat unele măsuri de împotrivire, săvîrșind totodată un grav act politic: închiderea Divanului în Mitropolie (chiar dacă nu integral), sub pază! Dacă Sava a putut strica podul spre mănăstirea Radu Vodă și strada („*podul*”) spre mănăstirea Mihai Vodă, unde-și avea instalați arnăuții, este de reținut că n-a stricat și „*Podul Calicilor*”, adică exact drumul care ducea sub „*malul Mitropoliei*”. Am reținut că Divanul nu fusese de acord cu măsurile lui Sava, dar pe unele dintre ele, practic, nu le-a putut preveni sau împiedica. Sava n-a ajuns însă să strice și „*Podul Calicilor*” (actuala Cale a Rahovei). Am mai reținut cum Tudor și-a introdus oștirea în București pe străzile mici, înconjurînd Mitropolia și, practic, blocînd-o, cu forțe net superioare arnăuților lui Sava, iar intrarea lui în Capitală s-a făcut în chip solemn, în liniște, fiind bine primit de poporul adunat pe „*traseu*”, fără incidente, cu citirea proclamației, cu „*vizite*” protocolare, cu străji puse unde trebuința cerea și cu toată înțelepciunea față de bravada lui Sava (sau numai a căpitanului lăsat de acesta în Mitropolie). A urmat, a doua zi (22.III/3.IV) evacuarea Mitropoliei de către arnăuții lui Sava și continuarea tratativelor lui Tudor cu Divanul pînă la 23.III/4.IV, cînd Tudor, primind forma finală a acelei „*Cărți de adevărire*”, a acceptat, la rîndul lui, să dea din parte-i și în numele „*Adunării norodului*”, „*Înscrisul*” din 23.III/4.IV 1821²⁵.

Prin acest „*Înscris*” – pe care îl publicăm, ca anexă, după original – Tudor se obliga („*din parte-m, cu glasul obștii norodului*”) ca „*de astăzi înainte*” să recunoască „*Vremelnica stăpînire a țării*” (deci, ca un fel de guvern provizoriu); făcea, e drept, unele concesii politice strict necesare pentru a înlătura asperitățile colaborării viitoare, dar, în schimb, reafirma cu toată fermitatea principiile revoluționare după care țara urma a se conduce sub „*noul regim*”.

A urmat, apoi, Proclamația către „*toți lăcuiitorii orașelor și satelor*”, tipărită în 3000 de exemplare și larg difuzată, databilă după 23.III/4.IV (adică după „*Înscris*”), act prin care principiile revoluționare de conducere a țării sînt aduse la cunoștința tuturor, prin citire în public – în sate și orașe –, sub luare de semnături²⁶.

Cu aceste acte – între care nu uităm a enumera și amintita „*Carte de adevărire*” primită de Tudor de la Divan – au fost puse bazele colaborării între Tudor cu „*Adunarea norodului*” pe de o parte și „*Vremelnica stăpînire a țării*” pe de alta, de aici, din Capitala țării – considerată, cum am spus, drept „*SCAUNUL OBLĂDUIRII NORODULUI*”.

„Înscrisul” prin care Tudor Vladimirescu, „cu glasul obștii norodului”, intrând în București, se obligă să recunoască „Vremelnica Stăpînire a țării”, reaffirmind însă principiile revoluționare pe baza cărora înțelege să colaboreze cu aceasta.

**„În numele prea sf<intei> și nedăspărțitii Troițe,
unuia adevăratului Dumnezeu**

Ajungând și într-aceast<ă> poliție a Bucureștilor cu o parte din ostași<i> țării ce au încins arme spre izbăvirea răutăților ce au cercat toți lăcuiitori<i> aceștii țări din pricina oblăduiri<i> domnilor ce au stăpînit pînă acum, și unindu-mă întru bune cugetări cu toți cei ce au cunoscut întru adăvăr că voiesc binele și folosul patriei; luînd desăvârșite încredințări prin înscris și str<ă> ș<ă> c jurămînt pe numele atotputernicului Dumnezeu, spre adevărarea și temeinica încredințare a vericărui patriot, mă leg și eu din parte-'m, cu glasul obștii norodului, printr-acest înscris al meu, și mă jur pe numele marelui Dumnezeu: întîiu, că niciodinioară nu voi cugeta, nici de față, nici prin chip de viclenie, asupra vieții și a cinsti<i> cuivaș din patriei miei sau asupra răpirii averii sale; și al doilea, că de astăzi înainte cunoscând Vremelnica Stăpînire a țării, voi cere toate trebuincioasile oștirilor a să împlini prin poruncile aceștii stăpîniri, voi chipzui și voi pune în lucrare orice nizam spre încetarea păgubilor ș-a răutăților ce au cercat drumeții și alții din partea ostașilor furii, și voi îndupleca pe tot norodu din cîte șaptesprezece jude<je> prin oricîte mijloace și cu oricare îndălătnicire voi avea, a da toată supunerea și ascultarea la Stăpînirea țării întru toate îngrijitoarile trebuințe, pe cît să va putea, cînd în<sa> și aceast<ă> Stăpînire va avea îngrijire pentru dănsul a-l feri de orice jaf și nedreptate.

Iar către aceasta, unindu-mă cu toți cei înfrățiți la bunile cugetări ce între toți chipzui spre binile, folosul, nebîntuirea pacinicii și lineștitei petreceri a patrii, voi fi silitor și săvârșitor, din parte-'m, spre orice bună pornire. Cît și în vreme de trebuință voi fi gata a mă război, prin armele ostașilor ce ocărmuiesc, înprotiva vrăjmașului ce să va arăta înprotivitor dreptăților țării, unindu-mă și la aceast<a> cu glasul și voința celor înfrățiți la aceast<ă> sf<intă> legătură.

Iar cînd voi urma înprotivă și prin vreun chip de meșteșug voiu călca vreuna dintr-aceste legături ce mai sus, prin jurămînt, încredințez, atunci nu numai pre puternicul Dumnezeu să am pîriș, neîncrednicindu-mă cereștilor sale răsplătiri, ci și aici să fiu judecat de către toți cei înfrățiți, și adevărindu-mă, prin bune dovezi, învinovățit, să mă pedepsesc după hotărîrea prăvililor. Drept aceia, săvârșind jurămînt întru toate cîte mai sus s-ai pomenit, dau această iscălitură a mea spre încredințarea celor ce mi-au dat în scris asemenea încredințare și tutulor bunilor miei patrioți.

Theodor <m.p.>

1821 mart<ie> 23”

(Arh. St. Buc., fond Saint Georges, inv. 1126, pach. III, doc. 11, f. 1 r-v. Original, autograf Tudor Vladimirescu)

1821. L'entrée de Tudor Vladimirescu dans Bucarest. Le régime juridique de l'administration du peuple

Résumé

L'approche de Tudor Vladimirescu de la ville de Bucarest avec son „Assemblée du peuple” inquiétait la vie politique du pays.

Acceptant au début d'installer son camp à Cotroceni, Tudor – apprenant les manoeuvres de Sava bimbaşa (grade militaire turc correspondant à celui de colonel – n. tr.) et le danger que représentait l'arrivée des „hétairistes” d'Ypsilanti – décide d'entrer dans Bucarest.

Sa Proclamation du 20 mars/1er avril 1821 réaffirme les causes et les objectifs de la révolution et expose brièvement le fondement du nouveau régime au niveau de la pensée européenne de l'époque.

Bimbaşa Sava parvient à dissoudre le Divan qui ne l'approuvait pas à l'Eglise métropolitaine et à bloquer l'une des grandes voies d'accès en ville.

L'entrée des révolutionnaires dans la capitale est solennelle et paisible, étant bien accueillie par le peuple.

Le 23 mars/4 avril 1821, Tudor reçoit la forme finale du „Document d'attestation”. Il accepte de donner le même jour un acte par lequel il s'engage à reconnaître le „Pouvoir provisoire”.

Suit la Proclamation.

Par ces actes sont jetées les assises de la collaboration de Tudor et de „L'Assemblée du peuple”, d'une côté, et le „Pouvoir provisoire” de l'autre, collaboration considérée comme:

„Le régime juridique de l'administration du peuple”.

Note

1. C. D. Aricescu, *Istoria revoluţiunii române de la 1821*, Craiova, 1874, p. 185; idem, *Acte justificative la istoria revoluţiunii române de la 1821*, Craiova, 1874, p. 123–126.
2. *Documente privind istoria României, Răscoala din 1821* (în continuare: D. I. R., 1821), I, nr. 220, p. 372–373; s.n., G. D. T.).
3. După I. P. Liprandi (*D. I. R., 1821*, V, p. 277).
4. *D. I. R., 1821*, I, nr. 237, p. 395–396, v. și vol. V, p. 268 și 277.
5. *Ibidem*, vol. V, p. 277. Este încă de verificat informația.
6. G. D. Iscreu, Natalia Trandafirescu, Marcel Ciucă și Ilie Cristian, *Izvoare narrative interne privitoare la revoluția din 1821* (în continuare: *Izvoare narrative*, 1821), p. 74–75.
7. *Izvoare narrative*, 1821, p. 75.
8. *D. I. R., 1821*, I, p. 388, nr. 231; s.n., G. D. I.
9. *Ibidem*, nr. 224, p. 376.
10. Originalul acestei proclamații, autograf Tudor Vladimirescu, în Arh. St. Buc., fond. Saint Georges, pach. III, doc. 10, hîrtie, difolio, cerneală maronie, bine conservat; publicat de C. D. Aricescu, *Acte justificative...*, p. 128–129 și preluat după el în *D. I. R., 1821*, I, nr. 229, p. 385.
11. *D. I. R., 1821*, nr. 234, p. 391; Naum omite Sf. Spiridon și trece în schimb Mihai Vodă (*Izvoare narrative*, 1821, p. 75).
12. Emil Virtosu, *Tudor Vladimirescu, Glose, fapte și documente n. i.*, Editura Casei școlilor, București, 1927, p. 18/n, 1981, la Facultatea de Utilaj tehnologic din București, printr-un simpozion, a fost comemorată a 160-a aniversare a revoluției exact în ziua și ora intrării lui Tudor în București. A fost un moment de ținută științifică, dar și de adîncă emoție pentru întreaga asistență (v. „Viața studențească” nr. 15/15 IV 1981 și „Lucefărul” nr. 17/25 IV 1981).
13. După Naum, reținem că au avut loc anumite discuții – „multă prigonire făcîndu-să” – între Tudor și Divan în legătură cu locurile desemnate de Tudor, în Capitală, pentru încartiruirea oștirii, locuri

- ocupate mai dinainte de „paznicii oraşului” (arnăuţii lui Sava), care „n-au vrut nici într-un chip să iasă dintrînsele” (iar Divanul nu avea alte forţe cu care să-l contracareze pe Sava!); Tudor, la rândul lui, a ameninţat că de va găsi împotriva, „şi va înlesni intrarea sa cu sabia în mână”. Auzindu-se aceasta în Bucureşti, „paznicii oraşului” s-au îngrijit şi mai mult, hotărâţi să reziste. Şi Naum afirmă că au intervenit boierii Divanului, care „au înduplecat pe paznicii să se astîmpere şi pe Tudor să şadă în casele răposatului banului <M> Brîncoveanu ce sânt la poalile malului Mitropoliei” (*Izvoare narative*, 1821, p. 76).
14. C. D. Aricescu, *Istoria revoluţiunii...*, p. 188.
 15. Prima interpretare a steagului o datorăm lui Onisifor Ghibu, într-un studiu apărut (încă parţial) în „Repere sibieni”, II, Sibiu, 1980: *Contribuţii la istoria revoluţiei din 1821. Legăturile dintre Gheorghe Lazăr şi Tudor Vladimirescu*.
 16. Astfel, Dirzeanu notează că Tudor, cum venea pe Podul Calicilor (azi Calea Rahovei), „abătînd drumul pe la Poarta din Sus, ca să mearg pe la Beilic la mănăstirea Radului Vodă, au găsit podul du peste Dîmboviţa stricat de căminaru Sava şi s-au întors înapoi de au venit pã la Curtea Veche, să meargã sus la Mitropolie”. De la Mitropolie însă, „începînd oamenii căminarului Sava a slobozi puşti şi pistoale, nu l-au îngăduit a să apropia, ci <Tudor> întorcîndu-se către casele răposatii (atunci trăia – n.n.) băneşii Brîncovencii ce sînt în vale la Mitropolie, au pus oameni de au sărit peste zidul curţii şi, dăschizînd porţile, ai intrat slugerul cu tot alaiul său de s-au aşezat acolo...” (*D. I. R.*, 1821, V, p. 64). Descriind intrarea lui Tudor în Bucureşti, M. Cioranu notează că acesta „a vrut să tragă la Mitropolie. Sava însă ocupase el Mitropolia mai înainte, umplînd-o cu arnăuţi, cari, la apropierea lui Tudor, au închis porţile, împotrivindu-se cu armele, de unde Tudor întorcîndu-se, a intrat în casele lui Emanoil Brîncoveanu de la capul dealului Mitropoliei. Şi noaptea aceea s-a petrecut cu slobozitori de arme unii asupra altora, pînã în revărsat de ziuã, dar fără plumb şi numai cu praful” (N. Iorga, *Izvoarele...*, p. 262; s.n.) După spusa mitropolitului însuşi, peste cîteva zile, în răspunsul către consulatul general ţarist din Bucureşti – *Sava închisese pur şi simplu Divanul în Mitropolie* (*D. I. R.*, 1821, I, p. 403).
 17. N. Iorga, *Izvoarele...*, p. 335–336; s.n., C. D. I.
 18. *Ibidem*, p. 359–360; s.n., C. D. I.
 19. C. D. Aricescu, *Istoria revoluţiunii...*, p. 189.
 20. „pe care Tudor îl respecta cu deosebire” – adaugă, în notă, autorul citat (*ibidem*).
 21. *Ibidem*.
 22. C. D. Aricescu, *Istoria revoluţiunii...*, p. 190; s.n., G. D. I.
 23. *D. I. R.*, 1821, I, nr. 235, p. 392–393; s.n., G. D. I.
 24. La 25 III/6 IV, mitropolitul răspundea consulatului general ţarist în legătură cu împrejurările intrării lui Tudor în Bucureşti: că prin surprindere Tudor i-a înştiinţat despre hotărîrea lui de a intra în Capitală la 21 III/2 IV – şi încă „cu toată sila sa... în sfînta Mitropolie”. În acest timp însă – continua mitropolitul – „noi” (el, mitropolitul şi Divanul – n.n.) înăuntrul, <aceştia> „i s-au şi împotrivit <lui Tudor> şi nu l-au lăsat a intra”. Şi mitropolitul continuă relatarea, trecînd peste unele „detalii” pe care le-am văzut consemnate în alte izvoare. Dar relatarea este interesantă şi merită s-o urmărim: „După aceea, <Tudor>, făcîndu-şi arătările sale (ne amintim despre „consfătuirea de a doua zi, 22 III/3.IV, de la Mitropolie cînd Sava a fost „convins să părăsească localul Mitropoliei – n.n.) nu ne-au mai rămas nici vreme măcar a ieşi afară din Mitropolie...” Iar peste două zile – continuă mitropolitul –, adică la 23.III/4.IV, „ne-au venit altă silă şi mai mare, căroro nemaiputînd mai mult a să împotrivi, cei închişi în Mitropolie (de data aceasta de Tudor, dar – am reţinut din celelalte izvoare! – cu menajamente), cu războinice mijloace (pe care divaniţii nu le aveau!), „ în urmă /cele arătate de Tudor – acuza mitropolitul/ s-au priimit şi fără a vrea” (*D. I. R.*, 1821, I, nr. 243, p. 403; s.n., G. D. I.).
 25. Aceasta, întrucît pînã în 1976 el a fost cunoscut după o copie, iar după original l-am publicat în „Revista arhivelor, nr. 2/1976, p. 203–204). Ne abţinem aici de la un comentariu mai larg, care ar trebui să-l lege neapărat de etapa următoare a revoluţiei, fapt care depăşeşte cadrul studiului de faţă.
 26. *D. I. R.*, 1821, p. 230, p. 385–387, cu menţinerea greşită a datei, după C. D. Aricescu; idem, vol. II, nr. 20, p. 35–38 şi nr. 79, p. 108–109. Data postquam a acestei proclamaţii a fost stabilită, just de Emil Virtosu, *Tudor Vladimirescu, Glose...*, p. 14.